

Kimlik-Güvenlik İlişkisini Anlamak: Toplumsal Kimlik, Sosyal Psikoloji ve Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi*

Tuğçe Ersoy Ceylan**

Tuncay Kardaş***

Öz

Soğuk Savaş ve 11 Eylül sonrası dönem, dünya siyasetinde ve Uluslararası İlişkiler disiplininde yeni tartışmaların ve yeni yaklaşımların yolunu açtığı gibi, Güvenlik Çalışmaları alanında da yeni arayışların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çalışma, Kopenhag Okulu'nun güvenlik anlayışını genişleten ve derinleştiren yaklaşımı altında; uluslararası ilişkilerin en köklü kavramlarından olan güvenlik ikilemini, kimlik güvenliği perspektifinden ele almakta ve “toplumsal/toplumlar arası güvenlik ikilemi” kuramı ışığında yeniden değerlendirmektedir. Çalışmanın iki iddiası vardır. Birincisi, toplumlar arası çatışmayı anlamak bir bakıma kimlik dinamiklerini anlamak olduğundan, sosyal psikoloji disiplini alanına girilmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden çalışma disiplinler arası bir yaklaşımla toplumsal güvenlik ikilemini çözümlenmekte ve kimlik güvensizliğinin nasıl ortaya çıktığını bütüncül bir yaklaşımla irdelemektedir. İkincisi, bu çalışmaya göre Paul Roe tarafından geliştirilmiş olan toplumsal güvenlik ikileminin ortaya çıkma aşamalarında bir boşluk/geçişsizlik vardır. Mevcut çalışma, bu boşluğu sosyal psikoloji disiplininin bir kavram -cephelikleşme- ile doldurmayı önermektedir.

Anahtar Kelimeler

Toplumlar-arası güvenlik ikilemi, grup kimliği, kopenhag okulu, sosyal psikoloji, güvenikleştirme, çatışma ve cepheleşme.

* Geliş Tarihi: 20 Ocak 2018 – Kabul Tarihi: 06 Haziran 2018

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

Ersay Ceylan, Tuğçe ve Tuncay Kardaş (2020). “Kimlik-Güvenlik İlişkisini Anlamak: Toplumsal Kimlik, Sosyal Psikoloji ve Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi”. *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 94: 189-215.

** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İİBE, Uluslararası İlişkiler Bölümü – İzmir/Türkiye
ORCID ID: 000-001-5478-3539
tuğce.ersoy@idu.edu.tr

*** Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Enstitüsü – Sakarya/Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-7898-4722
tuncaykardas@hotmail.com

Giriş

Soğuk Savaş'ın sona ermesi genel olarak uluslararası ilişkiler disiplininde yeni tartışmaların ve yeni yaklaşımların yolunu açtığı gibi, güvenlik çalışmaları alanında da yeni anlayışların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen güvenlik çalışmaları, silahların kontrolü bağlamında Stratejik Çalışmalar çerçevesinde şekillenirken, bu geleneksel yaklaşıma Barış Araştırmaları ekolü farklı bir bakış açısı getirmiştir. Soğuk Savaş sırasında epistemolojik tartışmalara fazla yer vermeyen güvenlik çalışmaları, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte güvenliğin nasıl çalışılması gerektiği üzerine yoğunlaşarak güvenliği nesnel, öznel ve söylemsel açılardan ayrıştırarak anlamaya çalışmıştır.

Nesnel kavramlaştırma güvenliği materyal terimlerle tanımlarken araştırma alanını somut tehditlerin varlığı ya da yokluğundan yola çıkan analizlerle belirlemiştir. Öznel yaklaşım tehditlerin algısal boyutlarıyla ilgilenmiş; sosyal ve tarihsel bağlam içinde korku ve algı kavramlarını da analizine katmıştır. Söylemsel kavramlaştırma ise güvenliğin nesnel terimlerle anlaşılamayacağını, güvenliğin bir *söz edimi* ürünü olduğunu ve tehditlerin güvenlik problemi olarak nasıl inşa edildiğini ve siyasi gündeme nasıl dâhil olduğunu öznel arası süreçlere odaklanarak incelemiştir (Buzan ve Hansen 2009: 32-35) (Huysmans 1998: 226-255).

Devlet içinde ve üçüncü dünyada çatışmaların artması, Somali ve Bosna gibi insani müdahalenin gerekliliği tartışmalarını ortaya çıkaran çatışmalar, Yugoslavya'nın çözülmesiyle Balkanlar'da yaşanan etnik çatışmalar ve Kosova Savaşı, insan/kadın ticaretinin ve göçün bir sorun olarak ortaya çıkması, çevrenin bozulması gibi güvenliği de ilgilendiren küresel hususlar akademik tartışmaları başlatmış ve uluslararası ilişkiler disiplinindeki araştırmacıları antropoloji, sosyal teori, tarihsel sosyoloji gibi alanlardan faydalanarak güvenlik kavramı hakkında normatif tartışmalar yapmaya götürmüştür. Bu gelişmeler ayrıca devleti referans nesnesi olarak alan ve ağırlıklı olarak askeri kapasiteye odaklanan ortodoks yaklaşımı da tartışmaya açmıştır (Kardeş 2007). Bu yeni anlayış, güvenliğin "*genişlemesi ve derinleşmesi*" kavramını meydana çıkarmış; 1990'lı ve 2000'li yıllardan itibaren *sosyal inşacılık*, *post-kolonyalizm*, *insani güvenlik*, *eleştirel güvenlik çalışmaları*, *feminizm*, *Kopenhag okulu* ve *post-yapısalcılık* bu yeni oluşan genişleyen ve derinleşen güvenlik anlayışının temelini oluşturmuştur.

Güvenliğin *genişlemesi* ile güvenlik çalışmalarının analitik ufkunun askeri

sektörden öteye geçerek çevresel, ekonomik, siyasi ve toplumsal katmanların da analize dâhil edilmesi kastedilmiştir (Buzan 1991). Güvenliğin *derinleşmesi* ise güvenliğin referans nesnesinin devletten öteye götürülerek, kurumlar, bireyler ve grupların da kapsama alınmasını ifade etmektedir. Güvenlik çalışmalarında referans nesnesinin değişmesi, tehdidin somut ve verili değil özneler arası etkileşim süreçleri neticesinde meydana gelmesi gibi fikirler güvenliğin bağlama özel bir sosyal inşa olduğunu öne süren sosyal inşâcılık yaklaşımından gelişmiştir. Buna göre tehdit sahip olduğumuz bilgidен ve bu bilginin temsillerinden bağımsız olarak var olamaz (Kardaş 2012), (Kardaş ve Yesiltaş 2017). Hatta tehdit süreçler ve aktörler aracılığıyla var edilir. Tehdidin bu şekilde özneler arası etkileşim süreçlerinde inşa edildiği anlayışı, güvenlikle ilgili konuların askeri kapasite gibi materyal faktörler etrafında şekillenmesi gerektiğini varsayan geleneksel yaklaşıma meydan okuyan yeni güvenlik yaklaşımlarını oluşturmuştur (Peoples and Vaughan-Williams 2010: 5-6).

Buradan hareketle bu çalışma Kopenhag Okulu'nun güvenlik anlayışının genişlemesine ve derinleşmesine olanak sağlayan yaklaşımlarının ışığında; geleneksel güvenlik çalışmalarının bir kavramı olan güvenlik ikilemine kimlik güvenliği hususunun katılmasıyla geliştirilen “toplular arası güvenlik ikilemi” yaklaşımını ele alacaktır. Topluluklar arasında çıkan çatışmayı anlamak bir bakıma kimliği anlamak olduğundan, çalışmada sosyal psikolojinin alanına girilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu açıdan yazarlar disiplinler arası bir yaklaşımla, toplulararası güvenlik ikilemini ele alırken, kimlik güvensizliğinin nasıl ortaya çıktığını bütüncül bir bakış açısıyla irdelemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda çalışmanın yazarları, Paul Roe tarafından geliştirilmiş olan toplumsal güvenlik ikileminin ortaya çıkma aşamalarında bir boşluk olduğu değerlendirmesinden hareketle, bu boşluğu yaklaşıma yeni bir kavram dâhil etmek suretiyle doldurmayı önermektedir.

Çalışmada öncelikle toplumsal güvenlik ikilemi kavramının ortaya çıkmasına vesile olan Kopenhag Okulu ele alınacaktır. Kopenhag Okulu'nun kimliği merkeze alan toplumsal güvenlik yaklaşımı ayrıntılandırılacaktır. Toplumsal güvenlik aynı zamanda toplumsal kimlik kavramını açıklamayı da zorunlu kılacağından, bu aşamada sosyal psikolojideki toplumsal kimlik yaklaşımlarına değinilecektir. Zira kimlik güvensizliğini anlamak için toplumsal kimlik, grup oluşumu, gruplar arası ilişkiler gibi kavramların anlaşılması elzemdir. Çalışmanın ikinci bölümü Paul Roe'nun toplulararası güvenlik ikilemi

yaklaşımını ele alacaktır. Uluslararası ilişkiler disiplindeki tanımından bildiği üzere güvenlik ikilemi özünde devletler arasındaki çatışmanın doğasını açıklamaktadır. Toplumsal güvenlik ikilemi de toplumlar arasındaki çatışmayı anlamayı hedefler. Bu açıdan, çalışmanın ikinci bölümünde sosyal psikoloji disiplininin imkânlarını kullanarak toplumsal kimlik ve çatışma ilişkisi incelenecektir. Sosyal psikolojinin gruplar arasındaki çatışmanın nedenlerine yönelik getirmiş olduğu yaklaşımların yardımıyla Paul Roe'nun toplumsal güvenlik ikilemi kuramı eleştirel olarak irdelenecektir. Son tahlilde böylesi bir eklektik bakış aracılığıyla ortaya çıkacak sentezin, toplumlar arası güvenlik ikilemi yaklaşımının derinleştirilerek geliştirilmesi ve bu sayede kurama katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Kopenhag Okulu: Bir Toplumsal Güvenlik Perspektifi

Kopenhag Okulu'nun "güvenleştirme" nosyonu güvenlik çalışmalarında en öne çıkan, mihenk taşı sayılabilecek kavramsal yeniliklerden biridir. Bununla birlikte Barry Buzan tarafından ilk olarak *People, States and Fear: An Agenda for International Studies in the Post-Cold War Era* adlı eserinde geliştirilen daha sonra Buzan, Ole Wæver ve diğer araştırmacılar tarafından yeniden ele alınan ve yorumlanan (Wæver vd. 1993), (Wæver 1995: 46-86), (Wæver 1996: 103-132); son olarak Buzan'ın Wæver ve Jaap de Wilde ile birlikte yayınlamış olduğu *Security: A New Framework for Analysis* adlı eserde geliştirilerek ve yeni bir analiz çerçevesi olarak sunulan güvenlik sektörlerinden – özellikle toplumsal sektör - bu okulun güvenliğinin genişlemesi hususunda yapmış olduğu önemli katkılar arasındadır.

Güvenleştirme teorisi Buzan ve diğerlerinin güvenliğinin ajandasının genişlemesi ile güvenlik kelimesini geniş yelpazeye yayılan birçok husus ile ilintilendirmenin 'gerek entelektüel gerekse de siyasi tehlikelerinin olabileceği' endişesi neticesinde ortaya çıkmıştır (Buzan vd. 1998:1). Bu yüzden COPRI araştırmacıları bir durumun güvenliğinin konusu olup olmadığını belirleme gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Buzan vd. (1998: 36) güvenliğinin temel olarak hayatta kalma ile ilgili olduğunu öne sürer. Bir konu bir referans nesnesinin varoluşuna bir tehdit olarak gösterildiğinde, o artık güvenliği ilgilendiren bir husus haline gelir (Miş 2011). Burada 'var olmaya devam etmeli, o yüzden de şu tedbirler alınmalı' şeklinde işaret edilebilecek unsurlar referans nesnesi olarak tanımlanır.

Bu bağlamda "normal" siyaset alanındaki bir konunun, *varoluşsal bir tehdit* şeklinde sunulurken *acil durum politikası* alanına alınması, o konunun

güvenlikleştirilmesi anlamına gelmektedir (Buzan vd. 1998: 26). Bir konunun varoluşsal tehdit olması demek, o konunun öncelikli hale gelmesi ve bunun üstesinden gelinmesi için olağanüstü tedbirlerin alınmasına rıza gösterilmesi demektir; diğer bir deyişle merkezi otorite hakları ve özgürlükleri kısıtlayabilir, hak ve yetki alanını genişletmek isteyebilir (Waever 1995: 51), alacağı tüm istisnai siyasi önlemler meşru görülecektir. Güvenlikleştirme teorisinde güvenlik nesnel bir durum olarak değil, özgül bir *sosyal sürecin sonucu* olarak kabul edilir; diğer bir deyişle var olan bir tehdit söz konusu değildir ancak meseleler başarılı bir şekilde bir güvenlik sorunsalı haline getirilip sunulur – güvenlikleştirilerek – inşa edilir (Williams 2003: 513). Güvenlikleştirme söylem aracılığıyla inşa edildiği için Kopenhag Okulu güvenliği söz edimi (speech act) olarak görür. Güvenliği dile getirmek suretiyle, devletin temsilcisi bir gelişmeyi hususi bir alana taşır ve onu engellemek için ne gerekiyorsa yapmak adına gerekli olan özel hakları talep eder” (Weaver 1995).

Kopenhag Okulu'nun diğer önemli katkılarından olan güvenlik sektörlerinden toplumsal güvenlik sektörü de “kimliğin güvenlikleştirilmesi” ile ilgilenmektedir. Toplumsal güvenlik, bir topluluğun dili, kültürü, geleneği, milli ve dini kimliği ile birlik ve beraberliğinin sürdürülebilirliğine tekabül eder (Waever 1993: 23). Kavram aynı zamanda “kimlik güvenliği” olarak da anlaşılabilir (Buzan vd. 1998: 120). Topluluğun kimliğine, dolayısıyla varoluşuna yönelik bir tehdit tespit edildiğinde başarılı bir güvenlikleştirme gerçekleşmiş olur (Balci ve Kardas 2012).

Toplumsal güvenlik devletin güvenliği anlamına gelmemektedir. Hatta bir devlet sadece onu oluşturan halktan oluşuyorsa bile; devlet ve toplum gene de iki farklı kavramdır; güvenlik nesnesi olduklarında, her biri farklı bir mantıkla hareket eder (Buzan vd. 1998: 119). Buna göre güvenliğin referans nesnesi bir hükümet, bir devlet değildir; aksine burada referans nesnesi “biz” anlayışını tayin eden (toplumsal) kimliktir (Rumelili 2015), (Balci 2017); bu kimlik tehlikeye girdiğinde toplumsal güvenlik tehdit edilmiş olur (Williams 1998). Bugünkü dünya sistemi söz konusu edildiğinde, toplumsal sektörün referans nesnelerini aşiretler, klanlar, uluslar, etnik birimler, azınlıklar, medeniyet toplulukları, dini topluluklar oluşturmaktadır (Buzan vd. 1998: 123), diğer bir deyişle toplumsal güvenliği incelerken, Kopenhag Okulu bir uluslararası sistemde birim olarak işleyen topluluklarla ilgilenmektedir (Waever 1993: 19).

Ne var ki Kopenhag Okulu insanların *neden* toplumsal güvenlik için mücadele ettiğini ve grup kimliklerini *neden* korumaya çalıştıklarını açıklayamamaktadır; diğer bir deyişle onları motive eden faktörleri açığa çıkarmada başarısız olmaktadır (Theiler 2003: 257). Bu noktada, sosyal psikoloji disiplininde toplumsal kimliğin oluşumu ve gruplar arası ilişkiler gibi konularda yapılmış olan çalışmalar bu sorunun cevabına ışık tutar niteliktedir. Aşağıdaki bölümde kısaca bu çalışmalara değinilecektir.

Kimlik Güvenliğinin Sosyal-Psikolojik Kaynakları

Toplumsal kimlik “ben”in daha kapsayıcı olan toplumsal birimler içerisinde sınıflandırılması ve burada “kendi” kavramının gayri-şahsileşerek, “ben”in “biz” haline dönüşmesi olgusunu ifade eder (Brewer 1991: 476). Diğer bir deyişle, toplumsal gruplar ortak sosyal deneyimleri, davranışları ve karakteristikleri paylaşan insan topluluklarıdır; bu bağlamda toplumsal kimlik de diğer grup üyeleri ile özdeşleşme süreçlerinin bir neticesidir (Korostelina 2007: 23).

Sosyal ilişkiler içerisinde şekillenen ve farklılaşarak ya da benzeşerek son tahlilde bir aidiyet/kimlik duygusunun oluşmasıyla meydana gelen toplumsal grupların oluşumunu ve aralarındaki ilişkileri anlayabilmek için çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Henri Tajfel tarafından geliştirilen Toplumsal Kimlik Teorisi -1981 (Social Identity Theory-SIT) ve John Turner tarafından geliştirilen Sınıflandırma Teorisi - 1987 (Categorization Theory) toplumsal kimlik çalışmalarına öncülük etmiş olan modellerdir. Bu iki yaklaşım sınıflandırmanın bilişsel süreçlerini temel alır ve algılama kavramına vurgu yapar. Tajfel ve Turner’ın geliştirdiği toplumsal kimlik teorileri gruplar arasındaki davranışları bilişsel temelde detaylandırmaktadır. Buna göre her insan kendini belirli bir silsile içerisinde tanımlar, bu silsile içinde grup üyelikleri de bulunmaktadır. Kişi kendisini bir grup ile tanımladığı oranda, o gruba olumlu bir şekilde yaklaşacaktır. Bu teoriye göre, grubun özsaygısını korumak için ise üye olunan grubun ötekine göre daha üstün olduğu değerlendirilmesinin yapıldığı karşılaştırmalar önem taşımaktadır (Tajfel ve Turner 1979:33-47). Dolayısıyla *karşılaştırma* bireyin ait olduğu grubun anlamını ve değerini kavramasındaki tek yol olarak görünmektedir (Spears 2011:203).

Buna göre toplumsal kimlik teorisinin temel hipotezi şu şekilde kurulabilir: Bireyin farklılaşması ve kendi ait olduğu gruba yönelik olumlu bir değerlendirme yapması, içinde bulunduğu bağlamda yaptığı karşılaştırmalar

aracılığıyla gerçekleşir. Bu süreç grup içi iltiması sağlarken, diğer gruplara yönelik ayrımcılığı da körükler. Neticede bu bilişsel süreçler toplumsal kimliğin ortaya çıkmasına yardımcı olur. Toplumsal kimlik sadece grup içerisindeki benzerliklerin algılanmasıyla değil, aynı zamanda bu grup ile diğer grup ya da kategorilerin üyelerinin arasındaki farklılıkların da algılanmasıyla bağlantılıdır (Korostelina 2007: 24). Hem Tajfel hem de Turner, gruplar arasındaki ilişkinin – ya da doğması muhtemel çatışmanın-somut çıkarlardan ziyade daha soyut olan saygı kavramı üzerinden şekillendiğini öne sürmüşlerdir.

Turner (1987) ise daha sonra geliştirdiği toplumsal sınıflandırma teorisi içerisinde grup kimliği kavramını ortaya atmıştır. Buna göre kişi yekpare bir birim olmaktan ziyade birbirinin yerine geçebilecek olan toplumsal kimlikler olarak görülmektedir, yani kişi artık gayri şahsileşmiştir. İşte bu gayri şahsileşme süreci toplumsal kimliklerin oluşmasına giden süreci başlatmaktadır. Bu süreç neticesinde sosyal şablonlar üretilir, grup dayanışması ortaya çıkar, işbirliği ve grup içi diğerkamlık/özgecilik artar, duygudaşlık olgusu ile kolektif hareket dürtüsü gelişir.

Ne var ki, yukarıda bahsedilen toplumsal kimlik betimlemeleri toplumsal sınıflandırmaların ve grup içi-grup dışı ayrımların nasıl ve neden belirgin hale geldiğine dair açıklamalar sunmakla birlikte grup-içindeki, özellikle kronik ve uzun vadeli olan özdeşleşme süreçlerine dair bir tanım sunmaktan yoksundur (Leonardelli vd. 2010: 66). Bu eksikler yeni kavramsallaştırmaların önünü açmıştır. Bahsedildiği gibi Tajfel ve Turner'ın kavramlaştırmaları bilişsel süreçleri temel almaktadır. Marilyn Brewer ise bireylerin gruba olan aidiyetlerinin gelişiminde ve grubun çıkarı adına yapılan fedakârlıkların arkasında bilişsel süreçler kadar güdüsel dinamikleri de göz önünde bulunduran bir analiz de yapılmasının gerektiğinin altını çizmiştir. Brewer'ın (1991: 477) ideal ayırdedicilik teorisini (optimal distinctiveness theory-1991) geliştirirken temel düsturu şudur: “Toplumsal kimlik insanın *onaylanma* ve ötekiyle olan *benzerlik* ihtiyacı ile bu ihtiyacı dengeleyen *biricik olma* ve *fert olma* ihtiyacı arasındaki temel gerilim sonucunda ortaya çıkar”.

Bu açıdan bakıldığında, toplumsal kimlik asimilasyon/dâhil olma ve diğerlerinden farklılaşma arasında bir taviz/uzlaşma olarak görülebilir ki bu durumda bir gruba ait olmakla gayri şahsileşme ihtiyacı tatmin edilirken gruplar arası karşılaştırmalar aracılığıyla da farklı olma ihtiyacı giderilecektir

(Brewer 1991). İdeal ayırdedicilik modelinin temel öncülü kimliğe dair iki varoluşsal ihtiyacın (dâhil olma/asimilasyon ve farklılaşma/ayırt etme) birbirine bağımlı olduğu ve birbirine karşıt olarak çalışarak özdeşleşme süreçlerini motive ettiği'dir. (Leonardelli vd. 2010: 66-67) (Brewer 1991: 478) Buna göre Brewer'ın ideal kimlikleri verili bir toplumsal bağlamda asimilasyon ve farklılaşma ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlamaktadır ve bu dengelenme neticesinde birey eş zamanlı bir şekilde grup üyeleri ile özdeşleşirken öteki ile farklılaşmaktadır; aynı anda hem aynı hem de farklı olabilmektedir.

Özetle söylemek gerekirse, kişi bir toplumsal gruba dâhil olarak korunduğunu ve güven altında olduğunu hisseder ve sosyal ilişkiler sistemine dâhil olarak bir grupla özdeşleşir; diğer grupla farklılaşır ve böylelikle kendi grubuna aidiyet bilinci artar (Ersoy 2018: 78). Ontolojik açıdan bakıldığında ise toplumsal kimlik insanın onaylanma ve ötekiyle olan benzerlik ihtiyacı ile bu ihtiyacı dengeleyen biricik olma ve fert olma ihtiyacı arasındaki temel gerilimin ürünüdür. Diğer bir deyişle aidiyet gruplarının oluşum süreci bir içselleştirme ve dışsallaştırma sürecidir ve bu süreçler aynı zamanda cereyan eder (Theiler 2003: 263). Toplumsal güvenliği de bu diyalektik bağlamında anlamlandırmak mümkündür: Bireyler grup sınırlarını korumak isterler çünkü aidiyet Tajfel ve Turner'ın göstermiş olduğu gibi bilişsel ve güdüsel ihtiyaçlarını karşılar. Algılanan bir tehdit karşısında kimliğin güvenleleştirilmesi ise grubun yaşam şeklini (varoluşunu) korumaya yönelik olağanüstü tedbirlerin alınması meşru hale getirecektir.

Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi

Ölüm korkusu ya da var oluşunun tehdit altına girmesi, bireyin temel psikolojik niteliklerinden birisidir. Hayatta kalma nosyonu –ya da ontolojik korku- bireyin harekete geçmesine neden olur. Thomas Hobbes *Leviathan(1651)* adlı eserinde korku/selamet/güvenlik kavramlarının insan davranışlarının temel itici güçlerinden biri olduğunu dile getirmiştir. Reinhold Niebuhr *Moral Man and Immoral Society: A Study in Ethics (1932)* adlı eserinde “iktidar arzusunu”, “hayatta kalma arzusu” ve ontolojik korku ile başa çıkma yolunda başvurulmuş bir araç olarak belirlemiştir (Tang 2008: 452). Korku risk almayı kolaylaştıran öyle güçlü bir duygudur ki kaybetmenin acısı, kazanmanın vereceği hazdan daha büyük olabilir. Dolayısıyla saldırganlık ‘doğal durumdan’ değil, korkudan ve grupların birbirlerinin niyetlerinden şüphe duyarak belirsizlik içine düşmelerinden ve

kendilerini güvensiz hissetmelerinden doğar. *Belirsiz* bir çevrede, insanlar tehdit inşa etme yönünde motive olacaklar (Gross Stein 2013: 368) ve tehdit algılaması etki ve tepki dinamiklerinin ara değişkeni olarak konumlanacaktır, zira herhangi bir tehdit algılanmadığında, savunmaya yönelik herhangi bir hareketlenme baş göstermeyecektir (Cohen 1978: 93).

Belirsizlik neticesinde meydana gelen bu “güvenlik ikileminden” nasıl çıkılacağı, belirsizliğin nasıl bertaraf edilebileceği uluslararası ilişkiler disiplininin en önemli konularından biridir. Bu doğrultuda geliştirilen düşünceler güvenliği sadece askeri bir husus değil, günlük insan gereksinimi olarak tanımlamaya götürmüştür. Bill McSweeney (2004: 208) güvenlik ancak bu şekilde anlaşıldığında ve bu anlayış temelinde politikalar üretildiğinde ontolojik korku ve ontolojik güvensizliğin üstesinden gelinebileceğini öne sürer ve ‘istikrarlı bir sosyal düzenin, ontolojik güvenliğin genel şartı ve güvenlik politikasının yapısal odağı’ olarak ele alınmasını önerir. Ancak tüm hayatiyetine rağmen istikrarlı sosyal düzenlerin veya istikrarlı kimliklerin neden korunamadığı sorusu önem kazanmaktadır. Bu bölümde korku ve tehdit kavramlarının trajik bir neticesi olarak ortaya çıkan güvenlik ikileminin toplumsal kimlikler (gruplar) arasında meydana çıkma koşulları araştırılacaktır. Grup kimliklerine yönelik tehdit algılamalarının toplumlar arası güvenlik ikilemine nasıl yol açtığı Paul Roe’nun modeli etrafında ele alınacaktır.

Roe toplumsal güvenlik ikilemi teorisini geliştirirken güvenlik ikilemi kavramı ile toplumsal güvenlik kavramını birleştirerek, devletler arasında meydana gelen güvenlik ikilemlerinden ziyade, topluluklar arasında meydana gelen güvenlik ikilemlerine odaklanmış ve kimliğe dair güvenlik endişelerinin neler olabileceğine ve nasıl, hangi tehditler neticesinde ortaya çıktığına açıklık getirmeye çalışmıştır. Yaklaşımının kimlik ve güvenlik hakkında olmasından hareketle Roe, toplumsal güvenlik kavramını oluştururken bir etnik kimliğin savunusu, diğerlerinde nasıl bir tehdit algısı oluşturur, gruplar arasında çatışmaya neden olacak etmenler nasıl doğar, yükselişe geçer, son tahlilde bu durum kendisini nasıl şiddet ve savaş olarak gösterir (2005: 1) gibi sorulara cevap bulmaya çalışmıştır.

Toplumsal güvenlik ikileminin vurgusunun *kimlik güvensizliği* üzerine olmasından hareketle, Roe neyin güvenlik altına nasıl alınabileceğine odaklanarak, toplumsal kimliğin askeri olmayan vasıtalarla da müdafaa edilebileceğini öne sürmüştür (2005: 56). Buna göre, toplumsal güvenlik

ikilemi, toplumu referans nesnesi olarak alır, dolayısıyla toplumsala yapılan vurgu güvenliğin bir sektörü olmasından değil; topluluklar arasında meydana gelen güvenlik ikilemlerinde kimlik kaygılarını merkezi dinamik olarak görmesinden kaynaklanır (Roe 2005: 57). Bir topluluğun kendi toplumsal güvenliğini artırmak (kimliğini güçlendirmek) için başvurduğu eylemler diğer bir toplulukta reaksiyona sebep olduğunda ve nihayetinde ilk topluluğun toplumsal güvenliğinin azalmasıyla (kimliğinin zayıflamasıyla) neticelendiğinde bir toplumsal güvenlik ikileminden bahsetmek mümkündür (Roe 1999: 194).

Geleneksel yaklaşıma göre güvenlik ikileminin ortaya çıkmasının şartlarından biri aktörlerin kötü niyetiyle ilişkilidir. Öte yandan bir aktörün niyetinin iyi ya da kötü olduğunu bilmek imkânsızdır zira bu aktörlerin aklından geçenleri bilmeyi gerektirir. Niyetler ve dürtüler hiç bir zaman tam olarak bilinmeyeceğinden, aktörler olasılık üzerinden hareket eder ve belirsizlik durumu hâsıl olur. Roe, aktörlerin niyetlerini belirlemeye çalışmaktansa, iyi/kötü niyet sınıflandırmasına bir alternatif olarak, tarafların *güvenlik gereksinimlerine* bakmayı ve aralarındaki ilişkiyi de *uyuşan/uyuşmayan güvenlik gereksinimleri* sınıflandırmasına göre belirlemeyi önerir (2002: 62-63). Bununla birlikte Roe, Kenneth Boulding'in tanımladığı iki uyumsuzluk türünü ödünç alır. Buna göre "İlki birinin gerçekleşmesinin diğerinin gerçekleşmesini önleyeceği *gerçek uyumsuzluk* olarak tanımlanabilir. Diğer uyumsuzluk formu ise iki tarafın gerçek çıkarlarının birbiriyle uyuşmasına rağmen; içinde bulunulan durumun dinamikleri ya da tarafların yanılmaları yüzünden hâsıl olan yanlış anlamalar neticesinde verilen reaksiyonlar sebebiyle karşılıklı düşmanlığın arttığı *yanıltıcı uyumsuzluk* olarak nitelendirilebilir" (Boulding 1969: 429). Diğer bir deyişle, yanıltıcı uyumsuzluk yanlış anlamaya dayanmaktadır ve taraflar bunun farkına vardığında güvenlik ikilemi de ortadan kalkacaktır. Buna göre bir grubun güçlü kimlik duygusu diğer grubun zayıf kimlik duygusunu gerektirecek (Roe 1999: 196) ve dolayısıyla iki tarafın güvenlik gereksinimlerinin uyuşmadığı görülecektir. Roe gerçek uyumsuzluk kötü niyetlerin varlığı ile karakterize edileceğinden, güvenlik ikilemi olamayacağı çünkü Butterfield'in yapmış olduğu tanıma uygun olarak ortada bir yanlış anlamadan kaynaklanan bir trajedi olmadığı sonucuna varır (2002: 64). Dolayısıyla bu yeni kavramlar ışığında Roe, güvenlik ikileminin tarafların *güvenlik gereksinimleri* hususunda *yanıltıcı uyumsuzluk* olduğunda meydana geleceğini öne sürer.

Toplumlararası güvenlik ikileminin varlığı analiz edilirken toplumsal güvenlik gereksinimlerinin devletin güvenlik gereksinimlerine nazaran daha özgül ve *bağlamsal* olduğunun da gözden kaçırılmaması gerekir (Kardeş ve Balci 2016). Bir devletin egemenliğine hangi eylemlerin zarar vereceği bilinebilecekken, bir toplumsal kimliğin hangi eylemler neticesinde zarar göreceğini gözü kapalı bilmek zordur; zira bu, o topluluğun toplumsal güvenlik gereksinimlerini nasıl tanımladığına bağlıdır (Kardas ve Balci 2019). Bu yüzden de toplumsal güvenlik ikilemi söz konusu olduğunda genel olarak neyin kötü neyin iyi olduğunu söylemek zorlaşır (Roe 1999). Toplumsal kimlik, devletin egemenliğinin savunulmasında olduğu şekliyle askeri vasıtalarla da savunulabildiği gibi; askeri olmayan vasıtalarla da savunulmaktadır. Toplumsal kimlik bir dilin kullanımına, dini aidiyete ya da kültürel pratiklere bağlı olduğunda, askeri olmayan vasıtalar savunma için kullanılabilir (Roe 1999: 194). Kültürün savunulması olarak adlandırılabilir bu durum kendini etnik milliyetçilik ve kültürel milliyetçilik olarak gösterir. Etnik milliyetçilik kültürel kurumları ve pratikleri teşvik ederek toplumsal kimlik bilincini harekete geçirdiği gibi, belli bir toprak parçası üzerinde tarihsel ve kültürel bağlar olduğunu öne sürerek toprağa değin aidiyet duygularını da harekete geçirebilir (Aktürk 2012). Kültürel milliyetçilik ise dil, din ve tarih gibi birliği pekiştiren bağlara vurgu yaparak güçlü bir özdeşleşme sürecini başlatır ve “biz” kimliğinin kurulmasını sağlar. Etnik milliyetçilikte olduğu gibi kültürel milliyetçilik de ben ve öteki dikotomisini içinde barındırır; hatta öteki bu noktada mecburi güvensizlik anlamına gelir; dolayısıyla özdeşleşme süreci mecburi güvensizliği de içine alır: ‘öteki beni inkâr etmek için varken, ben var olamam’ (Roe 2005: 60-61). Etnik projeler siyasi özerklik ile eş tutulabildiği gibi, kültürel projeler de kültürel özerklik talepleri içerebilir. Kültürel özerklik bir topluluğun kültürel üretimine ve yeniden üretimine imkân verecek vasıtaların kullanılması için belirli haklara sahip olması manasına gelir (Roe 2005: 64); bu anlamda medya, okul, müze ve gazete gibi kültürel üretimi canlı tutacak araçların kontrol edilebilmesi toplumsal kimliğin varlığını devam ettirmesi açısından önem arz eder. Kendini (etnik ve kültürel) milliyetçilik olarak gösteren bu savunma ne tür tehditlere karşı gerçekleşir? Toplumsal güvenlik ikilemi hangi tehdit algılamaları neticesinde ortaya çıkmaktadır? Roe, etnik milliyetçiliği ya da kültürel milliyetçiliği bir toplumsal kimliğin savunulmasının araçları olarak

açıklamış ancak genel olarak toplumsal kimlik gruplarının bu noktaya nasıl geldiğine dair tatmin edici bir açıklama getirmemiştir. Kanaatimizce bu noktada sosyal psikolojiye dönerek gruplar arası ilişkilerde tehdidin nasıl ortaya çıktığına bakarak bu boşluğu doldurmak ve toplumlararası güvenlik ikileminin ortaya çıktığı bağlamı anlamak mümkündür.

Gruplar-arası çatışma ve toplumsal kimlik

Gruplar arası ilişkilerin merkezinde aslında bir çatışmanın gelişmesi, artması/yükselmesi ve çözümü vardır. Gruplar arasındaki çatışmalar toprak, kaynakların paylaşımı, sınırlar gibi somut çıkarların çatışması neticesinde ortaya çıkmakla birlikte bu çatışmalar etnik, ırk, cinsiyet gibi hususlar ile kimliğin korunması, saygı, onur gibi somut olmayan unsurlar sebebiyle de meydana gelmektedir.

Bugün dünyada azımsanmayacak sayıda farklı gruplar yoğun bir şekilde sürediren çatışma içerisinde. Şiddet içeren ve bir çözüme henüz ulaşamamış bu çatışmalar yakın zamanda Edward Azar tarafından *uzatmalı toplumsal çatışma* olarak nitelenmiştir. Azar bu tarz uzatmalı çatışmaların ekonomik ya da iktidarı elde tutmaya yönelik hususlardan kaynaklanmaktan ziyade; halkların gelişiminde gerekli olan öğelerin bir grubun aleyhine olarak inkâr edilmesi neticesinde tahrik edildiğini öne sürmektedir (Azar 1990: 12). Aynı şekilde John Burton da, müzakere edilebilir çıkarlar üzerine temellenmeyen ancak ödün verilemez belli başlı temel ihtiyaçların çatışması üzerine inşa olmuş çatışmaları *köklü çatışmalar* olarak nitelendirmiştir (Fisher 1990: 5). Yani topluluklar arasında çıkan ve şiddet içeren çatışmalar kültürün, değerlerin dolayısıyla kimliğin ve varoluşsal ihtiyaçların korunması ile ilgilidir. Bu arka plan ışığında toplumsal çatışmayı iki veya daha fazla taraf arasında değerler veya hedeflerin çeliştiği algısından ortaya çıkan ve bu algıdan dolayı tarafların bir diğerine düşmanca duygular beslemeye başladığı ve kontrol altına almaya çalıştığı toplumsal durum olarak tanımlamak mümkündür.

Çatışma ve çatışma süreçleri konusunda ufuk açıcı fikirleriyle alana önemli katkılarda bulunmuş olan Morton Deutsch, çatışmanın *birbiriyle uyuşmayan eylemlerin* olduğu her an ortaya çıkabileceğini söyler (1973: 10). Buna göre bir eylemi engelleyen, ona müdahale eden ya da mani olan her eylem *uyuşmayan* eylemdir. Bu bağlamda Deutsch çatışmanın ne hakkında olduğuyla ilgili olarak beş temel husus belirlemiştir: (1) kaynaklar üzerinde kontrol, (2) öncelikli konular/tercihler ve sıkıntılar, (3) değerler sistemi,

(4) inançlar ve (5) iki taraf arasındaki ilişkinin doğası (1973: 15).

Toplumsal çatışmaya yönelik çalışmalardaki hâkim güncel görüş çıkar temelli çatışmalar ile kimlik temelli çatışmalar arasında farklar olduğu yönündedir. Gruplar arası ilişkilerin kıt kaynakların ya da belirli bir toprak parçasının paylaşımı gibi somut çıkarların çatışması yüzünden çatışmaya evrildiği fikri *gerçekçi çatışma teorisinin* temelini oluşturmaktadır. Antropolojik, sosyolojik ve sosyal psikolojik çalışmaları temel alarak geliştirdiği yaklaşımda Donald Campbell, gerçekçi bir çıkar çatışmasının gruplar arası çatışmanın sebebi olduğunu öne sürmüştür (1965: 287). Buna göre, gruplar birbiriyle bağdaşmayan hedeflere sahip olduğunda ve kıt kaynaklar üzerinde rekabet içinde olduklarında gruplar arasındaki çatışma rasyonel ve gerçekçi bir çatışma olacaktır (Campbell 1965). Campbell bu yaklaşımını “tehdit” kavramı üzerinden geliştirmiştir ve teorisinin temel iddialarını “gerçek tehdit” üzerine temellendirmiştir; gerçek tehdidin ise aşikâr çıkarların çatışmasından kaynaklandığını öne sürer.

Campbell’in gruplar arası çatışmalara yönelik gerçekçi yaklaşımına kıyasla Deutsch’un yaklaşımı daha ziyade fenomenolojiktir ve teorisinin temel karakteristikleri bu bakış açısıyla şekillenmiştir. Buna göre bir çatışmada

- Taraflar birbirlerine *algıları ve idrakleri* aracılığıyla karşılık verirler.
- Taraflar bir diğerinin *beklentilerinden etkilenirler*.
- Etkileşim *güdüler* tarafından başlatılır ve *yeni güdüleri* doğurur.
- Etkileşim *toplumsal bir çevrede* gerçekleşir.

Bu yaklaşımda Deutsch toplumsal etkileşimi işbirlikçi (cooperative) ve rekabetçi (competitive) olarak tayin eder. İşbirlikçi toplumsal etkileşimde taraflar benzerliklere duyarlı, arkadaşça ve yardımsever davranışlar sergilerken rekabetçi etkileşimde taraflar farklılıklara duyarlı, ayrımcı, düşmanca ve şüpheli tutumlar içerisine girerler. İşbirlikçi toplumsal etkileşimde iletişim kanalları açık iken, rekabetçi etkileşimde bu kanallar sınırlıdır, yanıltıcıdır, kapalıdır ya da yoktur. İşbirlikçi etkileşim çatışmaya çözülmesi gereken ortak bir problem gözüyle bakarken, rekabetçi etkileşimde her bir taraf kendi çözümünü diğerine dayatmaya çalışır (Deutsch 1973: 29). İşbirlikçi etkileşimin yaşandığı gruplar arasında Deutsch’un tanımıyla *teşvik edici bağımlılık* varken, rekabetçi etkileşimin olduğu yerde *olumsuz bağımlılık* vardır yani tarafların hedefleri ve amaçları birbiri ile uyumsuzdur; birinin hedeflerini gerçekleştirmek için attığı adımlar diğerine zarar verecek niteliktedir (Deutsch 1973: 20).

İşte bir grup diğ erinin eylemlerinin kendine zarar vereceğini ya da kendi hedeflerini gerçekleştirmesine köstek olacağını düşündüğü anda, taraflar tehdit *algılamaya* başlayacaktır. Böyle bir durumda güvensizlik *hissedilecek* ve tarafların kendisini güvenlik altına almaya çalışmak için girişilen her eylem karşı tarafta güvensizliği tetikleyecek ve böylelikle tarafların *güvenlik ikilemi* adı verilen durumun içine hapsediği süreden ve çözümü zor olan/çözümü olmayan bir çatışma baş gösterecektir. Bu tarz bir durumu Deutsch *habis toplumsal süreç* olarak tanımlamıştır. Böyle bir süreç her iki taraf açısından o kadar tehlikeli ve maliyetlidir ki, taraflar bu durumdan kabulü mümkün olmayan kayıplar vermeksizin çıkamayacaklardır.

Son tahlilde gruplar arası çatışmanın köklerini hem iktisadi ve teritoryal anlamda çatışan çıkarların, hem de ideolojik ve değerlere ilişkin varoluşsal ihtiyaçların giderilmesinde ortaya çıkan birbiri ile bağdaşmayan hedeflerin ve ayrıca tanınma, kimlik ve güvenlik gibi ihtiyaçların karşılanmamasında aramak mümkündür. Dolayısıyla bu bölümde bahsedilen gruplar arası çatışma modellerinde çatışmanın kaynağı olarak öne sürülen unsurların hepsini bir arada değerlendirmek gereklidir. Zira her çatışma gerçekçi çatışma teorisinin iddia ettiği üzere gerçek ve objektif unsurlar üzerinde çıkan anlaşmazlıklardan doğabileceği gibi, sübjektif ve somut olmayan bilişsel ve güdüsel unsurlar da içerebilir (Warning ve Kardaş 2011), yani tıpkı çıkar çatışması gibi değerler çatışması da gruplar arasındaki düşmanlığı besleyebilir. Sonuç olarak, iki toplumsal grup arasındaki çatışmayı anlayabilmek için böyle bir eklektik bakış açısına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Toplumsal çatışmalar kimliğin korunmasıyla ilgilidir. Kimliğin korunmasını engelleyecek her davranışın ve uygulamanın da tehdit olarak algılanması kaçınılmazdır. Nitekim algılanan tehditler, bunların sahih olup olmadığına bakılmaksızın, gerçek sonuçlar doğurur (Stephan vd. 2009: 45). Toplumsal güvenlik ikileminin söz konusu olduğu durumlarda, kastedilen fiziksel bir zarardan ziyade, *soyut* bir zarardır. Örneğin bir grup diğ er grubun etnik özerklik talebini reddettiğinde, onu bu haktan mahrum ederek, o grubun kimliğine zarar vermiş ve toplumsal güvenlik gereksinimini elinden almış olur (Roe 1999: 200). Dolayısıyla bir grubun din, inanç sistemi, ahlaki değerleri, ideolojisi ve dünya görüşü gibi anlam sistemini oluşturan bütünlüğünü bozacağı yönünde algılanan her türlü eylem ve bunu gerçekleştiren aktör (öteki) tehdit olarak görülecektir (Ersoy Ceylan 2019: 303-312).

Toplumsal kimliğ e yöneltilen tehditlerin olgunlaşarak toplumlar arası

güvenlik ikilemini doğurduğu aşamalar aynı zamanda toplumsal güvenlik ikileminin çerçevesini de oluşturmaktadır. Bu aşamaları Roe *muğlaklık, belirsizlik, en kötüyü varsayma* ve *etki-tepki süreci* olarak belirlemiştir. Aşağıda incelendiği gibi bu olgunlaşma aşamalarının analizi güvenlik ikileminin kronolojik gelişimine ışık tutmaktadır. Ancak aşamalar arası geçişlerin hangi dinamik ve süreçlerle gerçekleştiği sorgulanmamıştır. Geçişlerin lineer düzlemde veya kendiliğinden gerçekleştiğini varsaymak teorik olarak anlamlı görünse de analitik olarak bu anlam kaymasına yol açmaktadır. Bu çalışmada özellikle *belirsizlik* ile *en kötüyü varsayma* aşamaları arasında göze çarpan geçişsizlik veya ilişkisizliği gidermek için *cepheleşme* aşaması tartışılmaktadır.

Toplumlarası güvenlik ikilemi aşamaları

Muğlaklık

Toplumsal kimlikler söz konusu olduğunda, kimlik grupları arasındaki ilişkilerin dinamikleri güvenlik ikileminin nasıl olup da meydana geldiği sorusunu açıklığa kavuşturur niteliktedir. Daha önce belirtilmiş olduğu üzere toplumsal kimlikler sosyal karşılaştırmalar yoluyla şekillenmektedir. İşte bu sosyal karşılaştırma süreçleri diğer aidiyet gruplarının olumsuzlanmasını, o kimliğin ötekileştirilerek ait olunan kimliğin pekiştirilmesini içermektedir. Diğer bir deyişle, belirli bazı önyargılar ve basmakalıp yargılar bu süreçte oluşmaktadır. Bununla birlikte bir grubun ekonomik ve sosyal statüsünün diğerine göre daha aşağıda olması mahrumiyet duygusunu arttıracak gibi; bu asimetric ilişki daha dezavantajlı durumda olan grubun kimlik endişelerini harekete geçirerek güçlü kolektif bir kimlik algısını (Korostelina 2007: 148), dolayısıyla etnik/kültürel milliyetçiliğin fitilini ateşleyecektir. Bu faktörler *olumsuz algıyı* körükleyerek, gruplar arası ilişkilerin *bozulmasına* giden yolu açacaktır.

Özellikle devletler arasında silahlanma vasıtasıyla ortaya çıkan muğlaklık aşaması, toplumlar arası güvenlik ikilemi söz konusu olduğunda, kimliği güvence altına almak, savunmak için gelişen etnik ya da kültürel milliyetçiliğin belli bir toprak parçasında hak iddia etme ya da ayrılma talepleri şeklinde kendini göstermesiyle üniter yapıya saldırı olarak algılanacaktır. Tıpkı silahlanma hususunun ikircikli doğasında olduğu gibi, milliyetçiliğin de iki anlamı taşıması, muğlaklığı arttıracak ve toplumsal güvenlik ikilemi sürecini başlatacaktır.

Belirsizlik

Belirsizlik ise olumsuz algıların hâkim olduğu ve bu yüzden ilişkilerin bozulma sürecine girdiği bir ortamda grupların *niyetlerinin ne olduğunun bilinmemesi* ile hâsıl olur. Belirsizlik aşaması gerek geleneksel güvenlik ikileminde gerekse de toplumsal güvenlik ikileminde bilişsel bir şekilde kendini göstermektedir. Nasıl ki, devletlerin askeri kapasitelerini yükseltirken niyetlerinin hiç bir zaman bilinmeyecek olması, “çözümlemeyen belirsizlik” yaratarak *korkuyu* körüklüyor ve nihayetinde *yanılgıyı* doğuruyorsa; mahrumiyet ve dezavantajlı durumda olma hissiyatı ile kendi varoluşunu (kimliğini) güvence altına almak için harekete geçen bir toplumsal grup da, daha avantajlı olan ve iktidarı elinde bulunduran diğer grup tarafından kendi varoluşuna (kimliğine) tehdit olarak algılanmaya başlanacaktır. Niyetlerin tam olarak bilinmemesinden dolayı hissedilen *korku*, *şüphe*, *tereddü*t ve *kesinsizlik* bu aşamaya damgasını vurmaktadır. Bu duygular neticesinde meydana gelen *adem-i emniyet* hali ise örneğin varoluşunu idame ettirmek için bir azınlık grubunun talep ettiği kültürel hakların, iktidar grubu tarafından ayrılıkçı, bölücü bir istek olarak algılanmasına neden olarak, *yanılgıyı* doğuracaktır. Roe, belirsizlik aşamasından sonra en kötüyü varsayma aşamasına geçerek, belirsizliğin aktörlerin en kötüyü senaryoyu varsaymalarına neden olduğunu ve son tahlilde etki-tepki sürecinin başladığını öne sürmüştür. Ne var ki, belirsizlik aşamasının her ne kadar aktörlerin düşüncelerinde güvensizlik duygularını harekete geçirse de, en kötüyü varsaymak için yetersiz kaldığı ve toplumsal kimlikleri çatışmayla neticelenmesi muhtemel bir güvenlik ikilemi durumuna götüren süreçte bir boşluk bıraktığı bu çalışmanın yazarlarının kanaatidir. Bu sebeple belirsizliği takiben aktörlerin birbirlerinin eylemleri hakkında en kötüyü varsayma sürecine girmeleri için, toplumsal kimliklerinin birbirleri karşısında *yeniden inşa* sürecine girmeleri gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıda tartıştığımız şekliyle *cephleşme* (Korostelina 2007: 147-152) toplumlar arası güvenlik ikilemi teorisinde bahsi geçen eksikliği giderebilir.

Cepheleşme

Cepheleşme aşaması belirsizlik aşamasında bilişsel süreçler neticesinde oluşan olumsuz intibain toplulukların kutuplaşmasını (düşmanlığı) doğurduğu aşamadır. Grup kimliğinin oluşmasını sağlayan bilişsel süreçlerin sosyal bir inşa aşaması olması, bu süreçlerin aynı zamanda özneler-arası bir oluşum olduğunu da gözler önüne sermektedir. Zira silahı üretmeden

önce, zihnimizde düşmanı üretiriz (Zur 1991: 345). Uriel Abulof bilişsel süreçlerin inşa edildiği bu özneler-arası durumun esas (noumenon) ve olgu/görüngü (phenomenon) arasında gidip geldiğini dile getirir. Esas (zihinle idrak edilen şey) ve olgu (duyular aracılığıyla algılanan şey) arasındaki diyalektiğin algılanan ve gözlemlenen durumlar arasında bir bulanıklık oluşturduğundan hareketle bu ikisi arasında izi sürülmesi zor ve ince farklar olduğunu öne sürer (Abulof 2009: 230). Diğer bir deyişle, *cephheleşme aşamasında somutlaşan tehdit zihnimizin de yardımıyla yaratılan bir tehdittir*. Ancak bu, gerçek tehdit olmadığı anlamına gelmez. Bununla birlikte bilişsel/psikolojik süreçlerin gerçekliğin çarpıtılmasına ya da abartılmasına neden olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

Toplumsal kimlikler söz konusu olduğunda bu diyalektik, güvenliğin tanımlanması sırasında karşımıza çıkar. Buna göre kimliğin güvenliği sadece emniyet içinde olması ve tehditlerin yokluğu anlamına gelmez; güvenlik aynı zamanda toplumsal kimliğin varlığının süreceğinin kesinliğine/açıklığına işaret eder (Abulof 2009: 231), kaldı ki burada bilişsel/psikolojik süreçler devrededir. İşte bahsedilen bu özneler-arası süreçten geçilmeksizin bir toplumsal grubun varoluşuna yönelik tehdit algılamasının tam olarak ortaya çıkması mümkün değildir. Cepheleşme aşaması esas ve olgu arasındaki diyalektikten doğan belirsizlik ve şüphenin pekişmesini sağlayarak, algılanan tehditler vasıtasıyla kimliği bir yeniden inşa sürecine sokar. Bu sürecin kalbinde 'biz' ve 'onlar' ayrımı vardır. Bir kere bu ayrım yapıldıktan sonra iyi ile kötü arasında bir paylaşımın yapıldığı düalistik bir dünya görüşü ortaya çıkar. Bu durumda, toplumsal kimlik teorilerinin de gösterdiği üzere, kaçınılmaz olarak iyi 'biz' ile kötü ise 'onlar' ile ilişkilendirilecektir (Zur 1991). Özneler arası anlamların oluştuğu bu süreçte ötekinin gayri-meşrulaştırıldığı gözlenir.

Olumsuz ve istenmeyen sonuçların meydana geleceğinden duyulan korku sebebiyle toplumsal grupların birbirleri hakkında geliştirdikleri önyargı ve olumsuz stereotipler gruplar arasında birbirlerinin davranış ve eylemlerine yönelik kaygının artmasına neden olacaktır (Stephan ve Stephan 2000: 27). Artan kaygı ve belirsizlik neticesinde yaşanan kutuplaşma, güvenlik ikilemi sürecine girmiş toplumsal grupların *kimliklerinin yeniden şekillenerek*, saldırgan ve rekabetçi kimliklere dönüşmelerini sağlayacaktır.

Kimliklerin yeniden şekillenmesi süreci aynı zamanda duyguların yoğunlaşması sürecidir. Yavaş ve kademeli bir şekilde gerçekleşerek saldırgan,

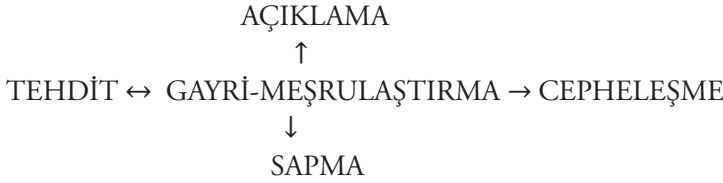
rekabetçi ve son tahlilde birbirine düşman iki grubun ortaya çıkmasını sağlayan bu *yoğunlaşma* süreci Kopenhag Okulu'nun dramatik ve aciliyet içeren güvenikleştirme teorisine yansıtmakta başarısız olduğu hususlardan biridir. Nitekim tehdit inşasını husumetin inşası olarak anladığımızda, aktörlerin karşılıklı olarak birbirleri hakkında neler *hissettiğini* idrak etmek olan bu yoğunlaşma sürecini anlamak için söz ediminin ötesinde farklı ontolojik alt katmanlara bakmak zorunlu hale gelir (Van Rythoven 2015: 461). Toplumlararası güvenlik ikilemine dönersek bu alt katmanlar aynı zamanda bize aktörlerin birbirlerinin eylemlerinden hareketle neden en kötü senaryoyu varsaydıklarının cevabını da verecektir. Grupları olumsuz sosyal kategorilere sokan ve onları normal olarak kabul edilebilir insanı sınırlardan dışlayan bir sınıflandırma süreci olan gayri-meşrulaştırma (delegitimization) incelemekte olduğumuz ontolojik alt katmanları anlamamızı sağlayacak farklı teorik bir enstrümandır.

Daniel Bar-Tal tarafından geliştirilmiş olan bu kavram bir grubun genel geçer normlar ve değerler alanından dışlanarak olumsuzlanması anlamına gelmektedir. Gayri-meşrulaştırmanın araçları şöyledir:

- İnsanlıktan çıkarma: Bir grubun üyelerinin insan dışı varlıklar olarak nitelendirilmesi – hayvanlar, canavarlar ya da şeytanlar gibi.
- Karakter özelliklerinin yeniden değerlendirilmesi (trait characterisation): Bir grubun toplumda kabul edilmesi mümkün olmayan özelliklerle nitelendirilmesi – parazitler, ahmaklar ya da saldırganlar gibi.
- Paryalaştırma: Bir grubun üyelerinin toplumsal değerlerin ihlalcileri gibi gösterilerek toplum dışına itilmesi – katiller, hırsızlar, caniler ya da psikopatlar gibi.
- Siyasi yaftalama: Bir grubun toplumun değerlerine bir tehdit, dolayısıyla toplumsal sisteme bir tehlikeymiş gibi gösterilmesi – Naziler, faşistler, komünistler ya da emperyalistler gibi.
- Benzetme: Bir grubu, o grubun kültürel belleğinde kötülüğün ve günahkârlığın sembolü haline gelmiş, olumsuz çağrışımları olan isimlerle yaftalanması. (Bar-Tal 1989: 172)

Bu gayri-meşrulaştırma araçları toplumsal kimliklerin yeniden şekillenerek grupların birbirlerinin düşmanına dönüşmesi için gerekli olan meşru zemini sağlamaktadır. Bar-Tal her gruplar arası çatışmanın gayri-meşrulaştırmayı barındırmayacağını belirtmekle birlikte, bu kavramın

devreye girdiği bir çatışmada mutlaka çatışan çıkarların/hedeflerin varlığını (burada tartıştığımız teori bağlamında söylemek gerekirse çatışan güvenlik gereksinimlerini) ve şiddet unsurunu aramak gerektiğinin altını çizer (1990: 67). Gayri-meşrulaştırma süreci başladıktan sonra algılanan tehdit, kullanılan araçlar vasıtasıyla karşı grubun saldırgan, baskıcı, şiddete eğilimli olarak nitelendirilmesine neden olur. Bu yaftalamalar neticesinde gayri-meşrulaştırmaya tabi tutulan grubun yok etmeye muktedir olduğu çıkarımı yapılır ve böylelikle gayri-meşrulaştırmayı yapan grubun güvenlik hissiyatı zarar görür. Sonuç olarak, gruplar algıladıkları tehdidi açıklayabilmek için gayri-meşrulaştırmayı kullanırken, bu araç bir nevi sapmaya uğrayarak algılanan tehdidin de nedeni haline gelir ve kısır döngü oluşturur (Bar-Tal 1990: 68). İşte tekrarlanan bu süreç, bu kısır döngü, aktörlerin kimliklerinin karşılıklı bir şekilde dönüştüğü ve giderek artan tehdit algısı neticesinde düşmanlığın meydana geldiği cepheleşme aşamasına tekabül eder.

Şekil 1. *Cepheleşme aşamasının gelişim biçimi*

Korku, şüphe, belirsizlik gibi duyguların yoğunlaşması neticesinde güvenlik gereksinimi artan aktörler bir açıklama ve bir öngörü yapmaya ihtiyaç duyarlar ve gayri-meşrulaştırma bu ihtiyacı giderir. Bir yandan algılanan tehdide bir *açıklama* getirirken diğer yandan tehdit algılanan grubun gelecekteki eylemlerine yönelik *varsayımlar* için zemin hazırlar (Bar-Tal 1990: 69). Gayri-meşrulaştırmanın sapmaya uğrayarak algılanan tehdidin yoğunlaşmasına neden olması ise cepheleşmenin pekişmesine, diğer bir deyişle hasımlık hatlarının belirginleşmesine katkı sağlar. Bu anlamda cepheleşme aşaması muğlaklık ve belirsizlik aşamalarında ortaya çıkan bilişsel süreçlerin doğurduğu tehdidin nedenine ve aktörlerin gelecekteki eylemlerine yönelik öngörü ve varsayımın neden olumsuz olacağına dair bir açıklama getirerek toplumsal güvenlik ikileminin ortaya çıkış aşamalarında var olduğu öne sürülen boşluğu doldurmaktadır.

Bu aşamadan sonra dönüşüm sürecinden geçerek mobilize hale gelen

toplumsal kimlikler artık yabancılaşmış ve duyarsızlaşmıştır ve kendi aidiyetliklerini idealleştirmiştir; diğer bir deyişle olumlu “biz” ve olumsuz “onlar” dikotomisi devreye girmiştir. “Ötekinin” niyetinin ne olduğunun tahmin edilemiyor olması ve ortaya çıkan durumun ikircikli hali, tehdit algılayan grubun kendini faziletli ve mağdur, “ötekini” ise değersiz ve mağrur olarak konumlandırmasına sebebiyet vermiştir. “Ötekine” yönelik ilişkilerde takınılan bu tutum ve tavır, niyetlerin belirsizliğinden kaynaklanan bir tehdit algısıyla karşı karşıya kalan grupların birbirlerini rakip ya da hasım olarak nitelenmesine neden olacaktır (Korostelina 2007: 153). İşte ötekinin rakip ya da hasım olarak nitelendirildiği andan itibaren artık gruplar birbirlerinin eylem ve davranışları için en kötüyü varsaymaya başlayacaklardır.

En kötüyü varsayma

En kötüyü varsayma aşaması geleneksel güvenlik ikilemi söz konusu olduğunda aktörlerin saldırının savunma karşısında daha avantajlı olduğunu düşündüklerinde gerçekleşir. Aktörler toplumsal gruplar olduğunda ise grupların en kötüyü varsaydığı senaryolar varoluşlarının engellendiği, ait oldukları kimliğin yok edilmek üzere politikaların üretildiği senaryolardır. Güç dengesi, nüfus topluluklarının demografik düzeni, gruplar arasındaki geçmiş ilişkiler gibi yapısal ve algısal faktörler en kötüyü varsayma eğilimini arttıracaktır (Roe 2005: 68). Buna ek olarak, toplumsal grupların kendi kimliklerini güvence altına almak adına giriştiği eylemlerin daha önceki aşamalarda oluşmuş olan basmakalıp yargılar ve önyargılar sebebiyle tehdit olarak algılanması ve cepheleşme süreci neticesinde de aktörlerin birbirlerini hasım olarak nitelenmesi kimlik güvenliği adına girişilen eylemlerin amacının bir diğerini yok etmek olduğu varsayımını pekiştirecek ve etki-tepki sürecini tetikleyecektir.

Etki-tepki süreci

Etki-tepki süreci devletlerarasındaki güvenlik ikileminde algılanan harici tehdit neticesinde silahlanma yarışı ile kendini gösterirken; toplumlar arası güvenlik ikileminde algılanan tehdiye verilen cevaplar noktasında askeri olmayan dinamikler söz konusudur. Toplumsal güvenlik ikileminde, etki-tepki süreci yükselen milliyetçiliklere göre tasavvur edilir. Burada milliyetçilik kavramını sadece belli bir toprak parçası üzerinde hak talep ederek, bu toprak için savaşan grupların yaklaşımı olarak değil; varoluşunu idame ettirmeye çalışan bir aidiyet grubunun bir diğer grubun kendi varoluşunu güvence altına almak için yürüttüğü politikalara vermiş olduğu

askeri olmayan tepkiler olarak anlamak önemlidir.

Buna göre güç ilişkileri bağlamında daha avantajlı olan bir toplumsal grubun (çoğunluk grubu) kendi kimliğini pekiştirme sürecinde hayati önem atfettiği örneğin dilsel bütünlük; dezavantajlı grubu (azınlık grubu) kendi dilini kullanabilme hakkını elinde bulundurma hususunda bir belirsizliğe itecektir. Böylelikle bu hakkın elinden alınmasını varoluşsal bir tehdit olarak algılayan azınlık grubu, azınlığın kendi anadilini kullanmasını kendi kimliği açısından tehdit olarak gören çoğunluk grubu ile bir etki-tepki sarmalının içerisine girecektir (Roe 2005: 69-70)

Sonuç

Bu çalışma, kimlik ve güvenlik ilişkisini sosyal psikoloji perspektifinden ve “toplumsal/toplumlar arası güvenlik ikilemi” teorisi çerçevesinde yeniden değerlendirmiştir. Çalışmanın iki iddiası vardır. Birincisi, topluluklar arası çatışmayı anlamak bir bakıma kimlik dinamiklerini anlamak olduğundan, sosyal psikoloji disiplini alanına girilmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden çalışma disiplinler arası bir yaklaşımla toplumsal güvenlik ikilemini çözümlenmekte ve kimlik güvensizliğinin nasıl ortaya çıktığını bütüncül bir yaklaşımla irdelemektedir. İkincisi, çalışma toplumsal güvenlik ikileminin ortaya çıkma aşamalarında bir boşluk ve geçişsizlik tespit etmiştir. Mevcut çalışma, bu boşluğu sosyal psikoloji disiplininden yeni bir kavram -cepheleşme- ile doldurmayı önermektedir.

Toplumsal güvenlik ile toplumsal kimlik kavramları arasındaki ilişkiyi açıklamak için sosyal psikolojideki toplumsal kimlik yaklaşımlarının gözden geçirilmesinin elzemdir. Çalışma, sosyal psikoloji disiplinin kavramları olan toplumsal kimlik, grup oluşumu, gruplar arası ilişkiler gibi hususlar bilinmeksizin uluslararası ilişkiler disiplinin bir konusu olan kimlik güvensizliğinin derinlemesine bir şekilde anlaşılmasının zor olacağını göstermiştir. Bu disiplinler arası yaklaşımın toplumlar arası güvenlik ikilemi bağlamında toplumlar-dolayısıyla toplumsal kimlikler-arasındaki çatışmanın dinamiklerinin de ortaya çıkarılmasına yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle, çalışmanın amaçlarından biri olan sosyal psikoloji literatürü yardımıyla toplumsal kimlik ve çatışma ilişkisi temellendirilmiş ve bu disiplinin gruplar arası çatışmanın nedenlerine yönelik getirmiş olduğu yaklaşımlar kullanılarak köklü bir Uluslararası İlişkiler yaklaşımı olan toplumlar arası güvenlik ikilemi derinlemesine tartışılmıştır.

Mevcut çalışma toplumsal güvenlik ikilemi yaklaşımında geliştirilen aşamalar

arasında boşluk tespit etmiş ve bu boşluğu yeni bir kavramsallaştırma yani *cephelenme* aşaması yardımıyla doldurmayı önermiştir. Özellikle teorideki *belirsizlik* aşamasının güvensizlik duygularını harekete geçirmede ve daha sonra *en kötüyü varsaymada* yetersiz kaldığını tespit etmiş ve toplumsal kimlikleri güvenlik ikilemine ve çatışmaya götüren süreçte geçişsizliklerin altını çizmiştir. Bu minvalde *belirsizliğin* akabinde aktörlerin birbirlerinin eylemleri hakkında *en kötüyü varsayma* sürecine girmeden toplumsal kimliklerin birbirini *yeniden inşa* sürecine sokması gerektiği tartışılmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmada gösterdiğimiz şekliyle *cephelenme* aşaması toplumlar arası güvenlik ikilemi teorisinde bahsi geçen eksikliği giderebilir. Bu eklettik ve disiplinler arası yöntemle ortaya çıkan yeni yaklaşım ve sentezin toplumsal güvenlik kavramını derinleştirerek geliştirilmesi; bu sayede kavrama ve takip eden saha çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Kaynaklar

- Abulof, Uriel (2009). "Small Peoples: The Existential Uncertainty of Ethnonational Communities". *International Studies Quarterly* 53: 227-248.
- Aktürk, Şener (2012). *Regimes of Ethnicity and Nationhood in Germany, Russia, and Turkey*. New York: Cambridge University Press.
- Azar, Edward (1990). *The Management of Protracted Social Conflict: Theory and Cases*. Aldershot: Dartmouth.
- Balci, Ali ve Tuncay Kardaş (2012) "The Changing Dynamics of Turkey's Relations with Israel: An Analysis of 'Securitization'". *Insight Turkey* 14 (2): 99-120.
- Balci, Ali (2017). Writing the World into Counter-Hegemony: Identity, Power, and 'foreign policy' in Ethnic Movements. *International Relations* 31 (4): 466-483.
- Bar-Tal, Daniel vd. (1989). *Stereotyping and Prejudice*. New York: Springer.
- Bar-Tal, Daniel (1990). "Causes and Consequences of Delegitimization: Models of Conflict and Ethnocentrism". *Journal of Social Issues* 46: 65-81.
- Brewer, Marilyn B. (1991). "The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time". *Personality and Social Psychology Bulletin* 17 (5): 475-482.
- Boulding, Kenneth (1969). "National Images and International Systems". *International Politics and Foreign Policy: A Reader in Research Theory*. Ed. N. Rosenau. New York: Free Press.
- Buzan, Barry (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Studies in the Post-Cold War Era*. Boulder: Lynne Rienner.
- Buzan, Barry (1993). "Societal Security, State Security and Internationalization". *Identity, Migration and the New Security Agendas in Europe*. London: Pinter.

- Buzan, Barry, Ole Wæver ve Jaap de Wilde (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner.
- Buzan, Barry ve Lene Hansen (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Campbell, Donald (1965). "Ethnocentric and Other Altruistic Motives". *Nebraska Symposium on Motivation*. Ed. D. Levine. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Cohen, Raymond (1978). "Threat Perception in International Crisis". *Political Science Quarterly* 93 (1): 93-107.
- Deutsch, Morton (1973). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. London: Yale University Press.
- Ersoy, Tuğçe (2018) "İsraili Olmak: Kolektif Bir Kimlik Geliştirmenin Zorlukları". *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 5 (1): 73-100.
- Ersoy Ceylan, Tuğçe (2019). "19. Yüzyıl Sonunda Filistin'de Arap-Yahudi Karşılaşmasının Bir İncelemesi: Komşudan Hasıma Dönüşümün Tarihsel Sosyolojisi". *Journal of Islamicjerusalem Studies* 19 (3): 293-316.
- Fisher, Ronald J. (1990). *The Social Psychology of Intergroup and International Conflict Resolution*. New York: Springer-Verlag.
- Gross Stein, Janice (2013). "Threat Perception in International Relations". *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Ed. Leonie Huddy, David O. Sears and Jack S. Levy. Oxford: Oxford University Press.
- Huysmans, Jef (1998). "The Question of Limit: Desecuritization and the Aesthetics of Horror in Political Realism". *Millenium: Journal of International Studies* 27 (3): 569-589.
- Huysmans, Jef (1998). "Security! What do you mean? From concept to thick signifier". *European journal of international relations* 4 (2): 226-255.
- Kardaş, Tuncay (2007) "Güvenlik: Kimin Güvenliği ve Nasıl?". *Uluslararası Politikayı Anlamak: Ulus-Devlet'ten Küreselleşmeye*. Der. Zeynep Dağı. İstanbul: Alfa Yay.
- Kardaş, Tuncay (2012) "No Laughing Matter: Visualizing Turkey's Ergenekon in Political Cartoons". *Middle East Critique* 21 (2): 203-223.
- Kardaş, Tuncay ve Ali Balci (2016) "Inter-societal Security Trilemma in Turkey: Understanding the Failure of the 2009 Kurdish Opening". *Turkish Studies* 17 (1): 155-180.
- Kardaş, Tuncay ve Murat Yesiltaş (2017) "Rethinking Kurdish Geopolitical Space: the Politics of Image, Insecurity and Gender". *Cambridge Review of International Affairs* 30 (2-3): 256-282.

- Kardas, Tuncay ve Ali Balci (2019) "Understanding the July 2016 Coup: The Contemporary Security Dilemma in Turkey". *Digest of Middle Eastern Studies* 28 (1): 144-163.
- Korostelina, Karina V. (2007). *Social Identity and Conflict: Structures, Dynamics and Implications*. New York: Palgrave MacMillan.
- Leonardelli, Geoffrey J. vd (2010). "Optimal Distinctiveness Theory: A Framework for Social Identity and Intergroup Relations". *Advances in Experimental Social Psychology* 43: 63-113.
- McSweeney, Bill (2004). *Security, Identity, Interests: A Sociology of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miş, Nebi (2011). "Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirilmesi". *Akademik İncelemeler Dergisi* 6 (2): 345-381.
- Peoples Columba ve Nick Vaughan-Williams (2010). *Critical Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.
- Roe, Paul (2005). *Ethnic Violence and Societal Security Dilemma*. London: Routledge.
- Roe, Paul (1999). "The Intrastate Security Dilemma: Ethnic Conflict as A Tragedy?". *Journal of Peace Research* 36 (2): 183-202.
- Roe, Paul (2002). "Misperception and Ethnic Conflict: Transylvania's Societal Security Dilemma". *Review of International Studies* 28: 57-74.
- Rumelili, Bahar (2015) "Identity and Desecuritisation: the Pitfalls of Conflating Ontological and Physical Security". *Journal of International Relations and Development* 18 (1): 52-74.
- Spears, Russell (2011). "Group Identities: The Social Identity Perspective". *Handbook of Identity Theory and Research*. Ed. S. J. Schwartz vd. London: Springer.
- Stephan, Walter S. ve Cookie Stephan (2000). "An Integrated Threat Theory of Prejudice". *Reducing Prejudice and Discrimination*. Ed. S. Oskamp. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tajfel, Henri ve John C. Turner (1979). "An Integrative Theory of Intergroup Conflict". *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Ed. W. G. Austin ve S. Worchel. Belmont: Brooks.
- Tajfel, Henri ve John C. Turner (1979). "The Social Identity Theory of Intergroup Behavior". *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Ed. W. G. Austin and S. Worchel. Belmont: Brooks.
- Tang, Shiping (2008). "Fear in International Politics: Two Positions". *International Studies Review* 10: 451-471.
- Theiler, Tobias (2003). "Societal Security and Social Psychology". *Review of International Studies* 29 (2): 249-268.

- Turner, John C. et al. (1987). *Rediscovering the Social Group: A Self Categorization Theory*. Oxford: Blackwell.
- Van Rythoven, Eric (2015). "Learning to Feel, Learning to Fear? Emotions, Imaginaries and Limits in the Politics of Securitization". *Security Dialogue* 46 (5): 458-475.
- Waever, Ole vd. (1993). *Identity, Migration and the New Security Agendas in Europe*. London: Pinter.
- Waever, Ole vd. (1993). "Societal Security: The Concept". *Identity, Migration and the New Security Agendas in Europe*. London: Pinter.
- Waever, Ole vd. (1995). "Securitization and Desecuritization". *On Security*. Ed. Ronnie Lipshutz. New York: Columbia University Press.
- Waever, Ole vd. (1996). "European Security Identities". *Journal of Common Market Studies* 34 (1): 103-132.
- Warning, Martina ve Tuncay Kardaş (2011) "The Impact of Changing Islamic Identity in Turkey's New Foreign Policy". *Alternatives: Turkish Journal of International Relations* 10 (2-3): 123-140.
- Williams, Michael (2003). "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics". *International Studies Quarterly* 47: 511-531.
- Williams, Michael (1998). "Modernity, Identity and Security: A Comment on the Copenhagen Controversy". *Review of International Studies* 24: 435.
- Zur, Ofer (1991). "The Love of Hating: The Psychology of Enmity". *History of European Ideas* 13 (4): 345-369.

Understanding Identity-Security Nexus: Social Identity, Social Psychology and The Inter-Societal Security Dilemma *

Tuğçe Ersoy Ceylan**

Tuncay Kardaş***

Abstract

The post-Cold War and post-9/11 world politics opened promising new avenues of research, debates and approaches down which to travel. This article revisits one particular avenue; the Copenhagen School's concept of societal security and re-evaluates one of the oldest concepts in security studies: the security dilemma in the context of identity-security nexus. The article has two claims. First, exploring social conflicts necessitates studying the dynamics of group identity and visiting the discipline of social psychology. By using such an interdisciplinary approach the article offers a better understanding of the dynamics of societal insecurity and insecure identities. In this context, it critically engages with Paul Roe's theory of the inter-societal security dilemma. Secondly, the article argues that the inter-societal security dilemma approach has a gap in its fourfold analytical framework. To fill the gap, the present study employs an intervening variable, a new concept gleaned from social psychology, namely 'confrontation' to better explain why societies fight.

Keywords

Inter-societal security dilemma, group identity, Copenhagen School, social psychology, securitization, conflict and confrontation.

* Date of Arrival: 20 January 2018 – Date of Acceptance: 06 June 2018

You can refer to this article as follows:

Ersoy Ceylan, Tuğçe & Tuncay Kardaş (2020). "Kimlik-Güvenlik İlişisini Anlamak: Toplumsal Kimlik, Sosyal Psikoloji ve Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi". *bilig – Journal of Social Sciences of the Turkic World* 94: 189-215.

** Asst. Prof. Dr., İzmir Democracy University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations – İzmir/Turkey

ORCID ID: 000-001-5478-3539

tugce.ersoy@idu.edu.tr

*** Prof. Dr., Sakarya University, Institute of Middle East – Sakarya/Turkey

ORCID ID: 0000-0001-7898-4722

tuncaykardas@hotmail.com

К пониманию взаимосвязи «идентичность-безопасность»: социальная идентичность, социальная психология и дилемма межобщественной безопасности*

Тугче Эрсой Джейлан**
Тунджай Кардаш***

Аннотация

Мировая политика после «холодной войны» и после 11 сентября открыла многообещающие новые направления исследований, дискуссий и подходов. Эта статья посвящена одному конкретному направлению; а именно, концепции социальной безопасности Копенгагенской школы и переоценке одной из самых старых концепций в исследованиях безопасности: дилемма безопасности в контексте взаимосвязи идентичности и безопасности. В статье есть две установки. Во-первых, изучение социальных конфликтов требует изучения динамики групповой идентичности и посещения дисциплины социальной психологии. Используя такой междисциплинарный подход, статья предлагает лучшее понимание динамики социальной нестабильности и незащищенности личности. В этом контексте он критически связан с теорией Пола Роу о дилемме межобщественной безопасности. Во-вторых, в статье утверждается, что подход дилеммы межобщественной безопасности имеет пробел в его четырехсторонней аналитической структуре. Чтобы восполнить этот пробел, в настоящем исследовании используется промежуточная переменная, новая концепция, основанная на социальной психологии, а именно «конфронтация», чтобы лучше объяснить, почему общества конфликтуют.

Ключевые слова

дилемма межобщественной безопасности, групповая идентичность, копенгагенская школа, социальная психология, секьюритизация, конфликт и конфронтация.

* Поступило в редакцию: 20 января 2018 г. – Принято в номер: 06 июня 2018 г.

Ссылка на статью:

Ersoy Ceylan, Tuğçe & Tuncay Kardeş (2020). “Kimlik-Güvenlik İlişisini Anlamak: Toplumsal Kimlik, Sosyal Psikoloji ve Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi”. *bilig – Журнал Гуманитарных Наук Тюркского Мира* 94: 189-215.

** Д-р, Измирский Университет Демократии, Факультет экономики и управления, Кафедра международных отношений – Измир/Турция

ORCID ID: 000-001-5478-3539

tugce.ersoy@idu.edu.tr

*** Проф., д-р, Университет Сакарья, Институт Ближнего Востока – Сакарья/Турция

ORCID ID: 0000-0001-7898-4722

tuncaykardas@hotmail.com